

Information från överförmyndarnämnden

Information från överförmyndarnämnden om placeringar enligt föräldrabalken 14 kap 5–6 §§

Placering av tillgångar enligt föräldrabalken 14 kap. 5–6 §§

Vad som sägs i denna information gäller dig som är god man eller förvaltare som förvaltar egendom. Informationen gäller även dig som är förordnad förmyndare för ett barn under 18 år.

Reglerna har tillkommit för att skydda den enskildes tillgångar och avsikten är att undvika spekulation och riskfyllda placeringar. I föräldrabalken 12 kap 4 § står det: "Den enskildes medel ska i skälig omfattning användas för hans eller hennes uppehälle, utbildning och nytta i övrigt. De medel som inte används för sådana ändamål ska placeras så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd och att de ger skälig avkastning." Vad som avses med trygghet och skälig avkastning ska i första hand bedömas av dig som ett led i dina överväganden kring att placera medlen. Det kan vara en god idé att sprida tillgångarna mellan flera banker om det handlar om en större förmögenhet på grund av att den statliga insättningsgaranti som finns är beloppsbegränsad.

När krävs inte överförmyndarens samtycke till placeringen?

Enligt föräldrabalken 14 kap. 5 § får du utan överförmyndarnämndens särskilda samtycke, placera huvudmannens tillgångar på vanliga bankkonton, i vissa obligationer och i vissa värdepappersfonder. Nedanstående är en sammanfattning av de så kallade fria placeringarna, se ovan nämnda lagrum för en mer utförlig beskrivning. Vid osäkerhet kring en viss placering bör du i första hand rådgöra med en person med rätt kompetens, till exempel en bankanställd.

Obligationer

En obligation är ett räntebärande skuldebrev som visar att innehavaren lånat ut pengar till staten, en kommun, en bank eller ett företag. Du kan utan överförmyndarnämndens samtycke förvärva obligationer som utfärdats eller garanteras av stat, kommun eller Sveriges allmänna hypoteksbank, Svenska Skeppshypotekskassan eller av bank eller av ett kreditmarknadsföretag enligt lagen om bank och finansieringsrörelse.

Värdepappersfonder

Utan överförmyndarnämndens samtycke får du placera tillgångar i andelar i värdepappersfonder som avses i lagen (2004:46) om värdepappersfonder och i andelar i utländska fondföretag som är underkastade lagar som stämmer överens med de som gäller för värdepappersfonder här i landet. En majoritet av alla fonder som erbjuds på marknaden faller in under dessa bestämmelser.

Uttagsmedgivande för omplacering

Om medlen du ska placera finns på ett konto med överförmyndarspärren kan det hända att banken kräver att du får överförmyndarnämndens samtycke till att lyfta pengarna från det spärrade kontot. Detta ska egentligen inte behövas, eftersom pengarna aldrig görs

tillgängliga om de bara flyttas från ett spärrat konto till ett annat. Om banken ändå kräver ett uttagsmedgivande ansöker du om det och anger som syfte vilken typ av placering du avser göra. Glöm inte att även den nya placeringen omedelbart ska förses med överförmyndarspär.

När krävs överförmyndarens samtycke till placeringen?

Enligt föräldrabalken 14 kap. 6 § får du **inte** utan överförmyndarnämndens samtycke placera tillgångarna på något annat sätt än de som framkommer i 5 §. Det innebär att du inte får placera i aktier, aktieindexobligationer, kapitalförsäkring, specialfonder, individuellt pensionssparande, pensionsförsäkring med flera utan att först ansöka om och få ett beslut om samtycke. Vid köp av aktier bör endast omsättningsbara sådana komma ifråga, det vill säga de som noteras och handlas på en börs. Undantag kan förekomma om det är fråga om aktier i ett familjeföretag.

Observera att överförmyndarnämndens samtycke till själva placeringen krävs även om de pengar som ska placeras finns tillgängliga på ett konto som inte är överförmyndarspär. Om pengarna finns på ett överförmyndarspär konto kräver banken ofta ett uttagsmedgivande för att placeringen ska kunna göras. Detta ska egentligen inte behövas, eftersom pengarna aldrig görs tillgängliga om de bara flyttas från ett spärrat konto till ett annat. Om banken ändå kräver ett uttagsmedgivande ansöker du om det och anger placering som syfte.

En vanlig missuppfattning är att du behöver överförmyndarnämndens tillstånd eller samtycke för att sälja aktier, fonder eller liknande. Det stämmer inte, men här gäller att om medlen ska lyftas från ett spärrat konto på så vis att de görs tillgängliga för dig krävs ett uttagsmedgivande. Du ska i så fall ange syftet med uttaget och beloppet du behöver få tillgång till efter eventuella skatter dragits av.

Låna ut huvudmannens pengar

Du kan, med överförmyndarnämndens samtycke, i vissa fall låna ut huvudmannens pengar. Utlåningen ses då som en placering av huvudmannens tillgångar. Utlåning får självfallet inte ske med medel som huvudmannen själv behöver till sitt uppehälle. Vad gäller placering genom utlåning av huvudmannens medel gäller krav på att detta ska ske till marknadsmässiga villkor. Även i de fall en sådan placering kräver överförmyndarens samtycke krävs därför säkerhet för lånet i form av panträtt i fast i egendom. Därtill ska placeringen dokumenteras i skuldebrev som innehåller reglering om amortering och marknadsmässig ränta. Till ansökan om sådan placering ska därför bifogas skuldebrev med lånebelopp och övriga villkor, fastighetsbevis och värderingsintyg för den fastighet som ska stå som säkerhet.

Den enskildes tillgångar får dock utan överförmyndarens samtycke lånas ut mot säkerhet av panträtt på grundval av inteckning i fast egendom inom sextio procent av det senast fastställda taxeringsvärdet. Skulle en sådan situation inträffa är det alltid bäst att göra en ansökan och bifoga ovan nämnda underlag så att överförmyndarnämnden kan göra en självständig bedömning om förutsättningarna är uppfyllda.

Det vanligaste är dock att någon säkerhet för lånet inte kan ges och att den som vill låna pengar av någon anledning inte kan få motsvarande lån i en bank. I dessa fall är det betydligt mer osäkert om överförmyndarnämnden lämnar samtycke till placeringen.

En myndig huvudman som förstår vad saken gäller kan själv välja att låna ut sina pengar, om det rör sig om ett godmanskap (det motsatta gäller vid förvaltarskap). Överförmyndarnämndens samtycke krävs då inte.

Ansökan om samtycke till placering

Skriftlig ansökan ska ges in från dig som är god man, förvaltare eller förordnad förmyndare. Ansökan ska beskriva skälen till varför du vill göra placeringen, vilket belopp det rör sig om samt en beskrivning av vald placeringsform och dess villkor. I de fall du har varit på en rådgivning kan placeringsförslag bifogas din ansökan.

Huvudman som förstår vad saken gäller ska tillstyrka din ansökan genom att underteckna den. Detta gäller också omyndiga barn, framför allt om barnet är över 16 år, men även yngre barn som kan ta till sig informationen och förstå innebörden av ansökan bör underteckna den.

Huvudmannens samtycke krävs alltid

Alla dina åtgärder som ställföreträdare som inte faller inom den dagliga hushållningen, som till exempel att betala räkningar, kräver att du har fått huvudmannens samtycke (föräldrabalken 11 kap. 5 § och 12 kap. 7 §). Att placera medel i fonder eller att byta bank är exempel på åtgärder som kräver samtycke från huvudmannen.

Det är upp till motparten att avgöra på vilket sätt du ska styrka att den enskilde lämnat sitt samtycke till åtgärden i fråga. Om den enskilde är så pass sjuk, till exempel dement, att hen är ur stånd att ge sitt uttryckliga samtycke är det också upp till motparten att avgöra vilket underlag du måste uppvisa för att styrka detta. Ett samtycke av överförmyndaren aldrig kan ersätta den enskildes samtycke eller ett läkarintyg eller motsvarande, som visar att den enskilde inte kan lämna sitt samtycke.

Överförmyndarnämnden får inte rekommendera placeringar

Eftersom överförmyndarnämnden är en tillsynsmyndighet kan vi inte aktivt rekommendera dig som ställföreträdare att vidta några specifika åtgärder, till exempel att sälja en viss aktiepost eller placera pengar i en särskild fond. Vår uppmaning är att kontakta respektive bank för att få information om olika alternativ. När du får ett åtgärdsförslag från banken, eller om du har egna placeringsförslag, kan vi meddela om den föreslagna åtgärden kräver samtycke från oss eller inte.